

Jaká nás čeká budoucnost?

Jerome C. Glenn, Theodore J. Gordon, editoři: State of the Future 2005. The Millennium Project. American Council for the United Nations University, Washington, D.C.

Stav budoucnosti je publikace, kterou od roku 1997 každoročně připravuje projekt Milénium (Millennium Project), koordinovaný Americkou radou Univerzity Spojených národů. Je výborným zdrojem informací a inspirace pro odborníky i laiky, kteří přemýšlí o současných globálních výzvách a možném budoucím vývoji lidstva.

Projekt Milénium je mezinárodní „think tank“, který shromažďuje, ověřuje a vyhodnocuje podněty, týkající se rozvojových ohrožení a příležitostí, strategických priorit a proveditelnosti navrhovaných opatření. V současnosti má síť 25 výzkumných uzlů (research nodes) v rozvinutých i rozvojových regionech. Do tohoto dosud devítiletého projektu se zapojilo přes 2000 odborníků – prognostiků, podnikatelů, vědců a politiků, kteří pracují pro vládní i nevládní organizace, univerzity i soukromé společnosti ve více než 50 zemích světa.

Michael W. Doyle, poradce generálního tajemníka OSN o Stavu budoucnosti říká, že vhodně kombinuje naši představivost o daleké budoucnosti s pečlivou analýzou současných výzev. Federico Mayor, bývalý generální ředitel UNESCO, k tomu dodává: „Minulost může být pouze popisována, ale budoucnost můžeme společně vytvářet. Publikace Stav budoucnosti nám nabízí kreativní a nový projekt naděje.“

Stav budoucnosti 2005 je poměrně útlou publikací o rozsahu necelých 100 stran. Jedná se však pouze o stručný výtah (executive summary) z celkového materiálu, který je k dispozici na příloženém CD ROMu a jehož rozsah je 2000 stran. Pokud tedy např. v rámci tzv. 15 globálních výzev jsou problematice vody (výzva č. 2) věnovány dvě strany, na CD ROMu je to přes čtyřicet stran.

Řadu dat a dílčích studií, ze kterých Stav budoucnosti vznikl, lze najít na dvou webových stránkách: www.stateofthefuture.org a www.millennium-project.org. Zde si lze také publikaci objednat (cena knížky včetně CD ROMu je 50 USD).

Stav světa 2005 obsahuje 15 globálních výzev, nejnovější výsledky vytváření tzv. Indexu stavu budoucnosti (SOFI – State of the Future Index), výsledky studií, týkající se nových etických výzev (spjatých s genetickým inženýrstvím a využíváním nanotechnologií) a environmentální bezpečnosti (environmental security). Publikaci uzavírá kapitola věnovaná Indexu kvality a udržitelnosti života, zpracovaná Středoevropským výzkumným uzlem

projektu Milénium, kde je hodnoceno 179 států. Na příkladu České republiky je tento index rozpracován i pro úroveň národní a regionální (14 krajů).

V následujícím textu se zaměříme na 15 globálních výzev, resp. hlavních rozvojových příležitostí a ohrožení, jejichž každoročně aktualizovaná podoba tvoří jádro publikace.

Globální výzvy pro 21. století

1. Je udržitelný rozvoj na Zemi dosažitelný pro všechny?

Přibližně 60% ekosystémů, které umožňují život na Zemi, je výrazně narušeno a využíváno dlouhodobě neudržitelným způsobem. Současná schopnost oceánů a lesů absorbovat uhlík činí 3 – 3,5 miliardy tun ročně. Do ovzduší se však dostává ročně 7 miliard tun. Ledovce ustupují a arktický ledovec taje mnohem rychleji, než jsme před několika málo lety očekávali. Atmosférický oxid uhličitý, který se posledních 400 000 let pohyboval v rozmezí 180 – 280 ppm (částic na milion) dosahuje nyní hodnot 380 ppm. Vegetační fáze rostlin nastává celosvětově v průměru o 5,2 dne dříve, než tomu bylo před 10 lety. Mezivládní panel pro změnu klimatu (The Intergovernmental Panel on Climate Change) odhaduje, že na konci století se teplota zvýší o 1,4 – 5,8 stupňů Celsia a to způsobí zvýšení hladiny moří o 88 cm. Organizace OSN pro zemědělství a výživu (FAO) uvádí, že škody na zemědělské půdě způsobené změnami klimatu by mohly dosáhnout 56 miliard dolarů ročně.

Vyhynutím je dnes ohroženo 12% ptáků, 25% savců a 30% všech obojživelníků. V roce 2050 bude kvůli klimatickým změnám ohroženo vyhynutím přes jeden milión druhů, polovina světových lesů a čtvrtina korálových útesů bude zničena. Přitom úbytek biologické rozmanitosti je nevratnou změnou, která se již nedá napravit.

Lidstvo spotřebovalo za dobu po 2. světové válce více přírodních zdrojů, než za celou historii před válkou. Synergický účinek ekonomického růstu a technologických inovací byl nejvýznamnějším motorem změn během posledních 200 let. Pokud však nezměníme naše ekonomické, environmentální a sociální chování, příštích 100 let bude kritických. Vedle šíření zbraní hromadného ničení se neudržitelný růst může stát hlavní hrozbou pro budoucnost lidstva. Na druhou stranu, bez přiměřeného, dlouhodobě udržitelného růstu, budou miliardy lidí odsouzeny k chudobě.

2. Lze zabránit válečným konfliktům o vodní zdroje?

Navzdory zlepšenému přístupu lidí k nezávadné vodě a lepším hygienickým podmínkám nemá stále ještě 1,1 miliardy lidí k dispozici pitnou vodu a 2,6 miliardy lidí (polovina populace v rozvojových zemích) jsou bez základního sanitárního vybavení.

Žlutá řeka v Číně, Nil v Africe a řeka Colorado v Severní Americe v některých ročních obdobích úplně vysychají a nedosáhnou oceánu. Podle prognóz OSN budou v roce 2050 žít více než dvě miliardy lidí v oblastech s nedostatkem vody. V současnosti klesají zásoby pitné vody na všech kontinentech a navíc jsou ve zvyšující se míře znečišťovány.

Zemědělství spotřebuje 70% veškeré vody využívané člověkem. Proto se dá v budoucnosti očekávat narůstající napětí mezi městskými a venkovskými oblastmi. 40% lidstva žije v povodích řek, které sdílí více států. To může být příčinou mezinárodních konfliktů.

V současnosti lidé využívají 40 – 50% dostupné sladké vody a toto číslo se bude v souvislosti s růstem populace zvyšovat. Tři tisíce druhů žijících ve sladkých vodách je nyní evidováno jako ohrožené vyhynutím. 80% všech nemocí v rozvojových zemích má souvislost s vodou.

3. Bude dostatek zdrojů pro rostoucí lidskou populaci?

Světová populace dosáhla úrovně 6,5 miliard. To znamená přírůstek počtu lidí o 4 miliardy od roku 1950. Podle projekcí OSN počet lidí naroste do roku 2050 o další 2,6 miliardy. Poté by se měla světová populace stabilizovat, případně mírně klesat. Střední délka života narostla z průměrných 47 let v roce 1950 na dnešních 65 let, v roce 2050 by snad mohla dosáhnout 75 let. Rychlý pokrok v lékařství by dokonce mohl znamenat, že lidé budou žít déle a produktivněji, než si dnes umíme představit. Na druhou stranu v roce 2050 budou na Zemi žít dvě miliardy lidí starších 60 let, což bude více, než počet lidí mladších 15 let. Proto se důchodové a zdravotní systémy budou muset radikálně změnit.

Počet hladovějících lidí se během posledního desetiletí zvýšil. Světová úroda obilí byla během posledních čtyř let nedostatečná k uspokojení potřeb lidí a produkce na obyvatele od roku 1984 klesá. Čtvrtina oblastí, kde se loví ryby, je přetěžována. Světová organizace pro výživu a zemědělství (FAO) odhaduje, že voda využívaná pro zemědělství by se musela zvýšit o 60%, aby bylo možné uživit další dvě miliardy lidí v roce 2030. Čtyřicet procent zemědělské půdy je částečně degradováno a devět procent je devastováno. To snižuje světovou úrodu o 13%.

31,6% městské populace žije ve slumech. Tento problém se týká 42 zemí, které nemají dostatek potravin. Podvýživa ovlivňuje každé čtvrté dítě na světě. Bez dostatečné výživy,

vody, sanitárních zařízení a přístřeší se zvýší migrace. Konflikty a šíření nemocí by v takovém případě byly nevyhnutelné. Dnešních 3,2 miliardy lidí ve městech naroste na 6 miliard v roce 2050.

4. Mohou se autoritářské režimy změnit ve fungující demokracie?

Demokracie znamená způsob chování, stejně jako odpovědné vládnutí, které chrání skupinová a individuální práva a vytváří příležitosti pro smysluplnou účast (participaci) na politickém rozhodování. Podle tradičních definic většina lidí žije v demokratickém zřízení. Podle nevládní organizace Freedom House byla i v roce 2004 demokracie na vzestupu. Lidské svobody se zlepšily ve 26 zemích, zatímco v 11 zemích se zhoršily. Ze 192 států světa může být 119 klasifikováno jako demokratické. 44% světové populace žije v 89 zemích, které jsou považovány za svobodné a 19% žije v 54 zemích, kde je svoboda částečně omezena. 37% světové populace (2,4 miliardy lidí ve 49 zemích) jsou však stále ještě odírána základní politická práva a občanské svobody. V roce 2004 žilo jen 17% populace v zemích, kde jsou sdělovací prostředky svobodné. OSN v současnosti pomáhá při organizaci voleb ve 45 zemích a další mise týkající se lidských práv nabízejí pomoc a spolupráci v desítkách zemí.

Pro nové demokracie není snadné vypořádat se s předešlým zneužíváním moci a získat důvěru občanů. Aby demokratický vývoj mohl pokračovat, potřebují vlády těchto zemí posílit rozvoj občanské společnosti, dlouhodobou ekonomickou stabilitu, soudní systém a toleranci vůči politické opozici.

Volby za účasti více politických stran, svobodná média, psaná ústava, právní reformy a nezávislé soudy však nevytváří automaticky kulturu demokracie a občanskou odpovědnost. Demokracie také potřebuje vytvářet „záchranné sítě“ a efektivní způsoby potírání korupce, aby velké množství peněz, kterými disponuje organizovaný zločin a některé bezohledné korporace, nepodkopávaly celý demokratický proces.

5. Může se politické rozhodování stát vnímavějším vůči dlouhodobým perspektivám?

Politici, kteří nás vedou do budoucnosti, se sami potřebují stát vůči budoucnosti vnímavějšími. To vyžaduje lepší vzdělání veřejnosti, která pak bude ochotná volit politiky schopné uvažovat v dlouhodobém horizontu a v souvislostech.

Dokončení mapování lidského genomu (Human Genome Project), provoz mezinárodní vesmírné stanice, globalizace médií a internetu a vznik Mezinárodní obchodní organizace (WTO) jsou věci, které byly před 25 lety prakticky nepředstavitelné. To ukazuje, že se

prosazují ve zvyšující se míře globální a dlouhodobě orientované perspektivy a zvyšuje se naše uvědomění, že jsme součástí „velkého řetězce bytí“.

Bohužel, politici jsou zaneprázdněni řešením příliš mnoha bezprostředních problémů, než aby brali do úvahy širší souvislosti. Úzké a krátkodobé myšlení se zatím prosazuje ve všech odvětvích lidské činnosti. Akcionáři společností chtějí rychlý zisk. Vládní představitelé dávají přednost řešení bezprostředních problémů, aby se udrželi u moci. Nevládní organizace, které by mohly mít dlouhodobější pohled, mají tendenci dívat se na věci z perspektivy jednoho dílčího problému. Představitelé mezinárodních organizací zase vidí často věci jednostranně a nejsou schopni reagovat adekvátně na globální problémy a výzvy. A konečně média jsou v zajetí atraktivních titulů, které by prodaly náklad a přitahují na sebe pozornost lidí zdůrazňováním negativních událostí a jevů. Výsledkem je, že politici necítí potřebu uvažovat a rozhodovat v globální a dlouhodobé perspektivě. Nicméně, dřívější dosažení dlouhodobých cílů, jako je přistání člověka na Měsíci, nebo eradikace pravých neštovic, inspirovalo mnoho lidí k tomu, aby překročili práh svého sobectví a krátkodobých cílů ve prospěch dlouhodobých vizí.

6. Může současný rozvoj informačních a komunikačních technologií být ku prospěchu všem?

Téměř miliarda lidí, tedy 15% obyvatel planety, je připojena k internetu. „Digitální propast“ se uzavírá. Milióny lidí sdílí své myšlenky a pocity prostřednictvím veřejně přístupných „blogů“, dostupných všem nejen pro čtení, ale i pro vlastní komentáře. Pomocí umělé inteligence se zlepšuje možnost vyhledávání mezi milióny dokumentů, což velmi usnadňuje přístup k informacím. Integrace mobilního telefonu, videa a internetu urychlí globalizaci a umožní lidem koordinaci činností a sdílení informací.

Internet má potenciál stát se nejmocnější hnací silou globalizace, demokratizace, ekonomického růstu a vzdělání. Jakmile bude většina světa prostřednictvím internetu propojena, vytvoří se „planetární nervový systém“ a kyberprostor se stane novým informačním médiem civilizace. Nová distribuce prostředků produkce ve znalostní ekonomice nebude respektovat starou hierarchii kontroly v politice, ekonomice a ve finančním sektoru.

Přes 40% lidí má dnes telefon a asi 80% světové populace je v dosahu signálu mobilního telefonu. Poměr uživatelů internetu v rozvinutých a rozvojových zemích se snížil ze 41:1 v roce 1992 na 10:1 v roce 2004. Elektronický obchod pomáhá snižovat propast mezi bohatými a chudými. Globální elektronický obchod roste ročně o 175% a v letošním roce tak představuje 8 000 miliard dolarů. Pouze obchod na doméně eBay narostl z 2,17 miliard dolarů

v roce 2003 na 3,27 miliardy dolarů v roce 2004 a v letošním roce by měl dosáhnout hodnoty 4 miliard dolarů. Během deseti let budou zařízení jako iPod schopny dosáhnout kapacity paměti, která pojme 10 miliónů knih.

Současně je však naše civilizace zranitelná vůči kybernetickému terorismu, informačnímu znečištění (dezinformace, pornografie, nevyžádané e-maily, násilí v médiích) a útokům virů. Škoda, kterou globální ekonomice v roce 2004 způsobila všechna tato rizika, dosáhla 507 miliard dolarů. 70% všech e-mailů je spam. Musíme být připraveni vypořádat se s hrozbami, jako je informační válčení, zranitelnost finančních trhů, elektronické podvody a ztráta kulturní diverzity.

7. Může etická tržní ekonomika pomoci snížit propast mezi bohatými a chudými?

Rychlý ekonomický růst v minulých desetiletích znamenal, že světová ekonomika dosáhla v roce 2005 hodnoty 60 tisíc miliard dolarů. Výrazně se zvýšila očekávaná délka života, základní školní docházka, přístup k nezávadné pitné vodě a hygienickým zařízením a snížila se kojenecká úmrtnost. Avšak bez vytvoření a implementace strategického plánu pro globální partnerství mezi bohatými a chudými, které by bylo založeno na tržní ekonomice podpořené globálními etickými standardy, mohou rozdíly mezi bohatými a chudými narůst natolik, že spustí masové migrace, vedoucí k násilným konfliktům.

20% světové populace získává 80% všech příjmů. Poměr mezi 5% populace s nejvyššími příjmy a 5% populace s nejnižšími příjmy byl 6:1 v roce 1980. Nyní je tento poměr 200:1. Ačkoliv hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele narostl během 20 let o 30%, příjem na obyvatele v chudých zemích ve stejném období trvale klesal. Přinejmenším 15% mladých lidí je nezaměstnaných. Podle údajů Světové banky množství lidí žijících za méně než 1 dolar/den pokleslo v letech 1981 – 2001 ze 40% na 21% světové populace, množství lidí, kteří žijí za 2 dolary na den se však zvýšilo.

Korupce a organizovaný zločin jsou bohužel stále velkými překážkami rozvoje. Obchodní aktivity rozvojových zemí jsou omezeny dotacemi zemědělských produktů, které v zemích OECD tvoří třetinu příjmů zemědělců. Filosofie volného obchodu prosazovaná Světovou obchodní organizací (WTO) je podkopávána dílčími obchodními dohodami mezi státy. Oficiální rozvojová pomoc (ODA) se zvýšila na rekordní úroveň 78,6 miliard dolarů, což znamená nárůst o 4,6% oproti roku 2003. Cíl dosáhnout 0,7% HDP věnovaných zeměmi OECD na rozvojovou pomoc však stále není, až na výjimky, naplněn.

8. Lze snížit hrozbu nových (a znovu se objevujících) nemocí a imunních mikroorganismů?

Malárie, tuberkulóza a AIDS zabíjí více než šest milionů lidí ročně. V roce 2004 se objevilo 4,9 milionů nových případů HIV/AIDS a 3,1 milionů lidí v tomto roce na AIDS zemřelo (to je o 200 000 případů více, než v předchozím roce). Ačkoliv je AIDS hlavní příčinou smrti v subsaharské Africe, velmi rychle se nyní šíří také ve východní Evropě a ve střední a jižní Asii. Financování boje s HIV/AIDS se zvýšilo ze 2 miliard na 6 miliard dolarů mezi roky 2001 a 2004. Odhaduje se, že 60 miliard dolarů investovaných preventivně do používání kondomů a distribuce antiretrovirálních léků by následně světu ušetřilo 3 000 miliard dolarů.

Nebezpečí bioterorismu začíná být chápáno jako hrozba srovnatelná s nebezpečím nukleární války. Infekční nemoci způsobují celosvětově 30% všech úmrtí. Během minulých 20 let bylo identifikováno více než 30 nových a vysoce infekčních nemocí, jako je ptačí chřipka, Ebola, AIDS, SARS a další. Pro řadu z nich neexistuje účinná vakcína. Navíc 20 známých nemocí, jako jsou např. tuberkulóza a malárie, získaly odolnost vůči antibiotikům. Znovu se také rozšiřují některé dřívější nemoci, jako je cholera, mor, horečka dengue, meningitida, záškrta a žlutá zimnice. Tento vývoj je zesilován chudobou, globalizací obchodu, migracemi, zhoršováním životního prostředí, odlesňováním, mezinárodní leteckou dopravou, turistickým ruchem, změnou klimatu, politickými a vojenskými konflikty a také zvyšující se koncentrací městského obyvatelstva v nezdravém prostředí. Globalizace obchodu a současné změny v produkci a zpracování potravin zvyšují riziko onemocnění způsobených konzumací potravinových produktů.

9. Je možné zlepšit schopnost rozhodování při současných institucionálních změnách a změnách povahy práce?

S tím, jak stále větší množství podniků po celém světě pracuje 24 hodin denně a 7 dní v týdnu, budeme dělat každý den více a více rozhodnutí a budeme tak neustále měnit priority a program sobě i jiným. Globalizace se stává výzvou pro tradiční filozofické a náboženské hodnoty.

Především se rozhodování na globální úrovni stává natolik komplexním, že přerůstá v chaotické rozhodování. Protože žádná vláda či jiná organizace se nemohou samy vypořádat s žádnou z globálních výzev zde zmíněných, budeme se muset naučit trans-institucionálnímu rozhodování. V úvahu připadají pro tento účel především orgány OSN, ale ty byly vytvořeny především pro jednání mezi vládami a nemají zatím dostatečnou schopnost vtáhnout do procesu rozhodování soukromé korporace, nevládní organizace a think tanky. Nové

participativní procesy, využívající internet, by se mohly stát neformálním způsobem rozhodování, které pak konvenční instituce ratifikují.

Systémy elektronického vládnutí (E-government systems) rychle nabývají na významu a pomáhají učinit proces rozhodování více transparentním. Napomáhají také zapojení veřejnosti. Na druhou stranu jsou tyto elektronické systémy zranitelné vůči manipulacím ze strany organizovaného zločinu a kybernetického terorismu.

Předvídání (foresight) může hrát důležitou roli v procesu rozhodování a to nejen při identifikaci možných budoucích důsledků dnešních rozhodnutí, ale také při formulování budoucích příležitostí. Mnoho lidí je přesvědčeno, že budoucnost je možné spoluvytvářet a ne jen připravovat extrapolace dnešních trendů. Stejně jako je efektivita klíčovým kritériem při rozhodování v průmyslových ekonomikách, bude moudrost založená na globální etice kritériem při rozhodování v úspěšných znalostních ekonomikách.

10. Mohou sdílené hodnoty a nové bezpečnostní strategie snížit nebezpečí etnických konfliktů, terorismu a použití zbraní hromadného ničení?

Terorismus je válečný zločin, ať už je spáchán státem nebo nestátním uskupením. Konvenční vojenské síly průmyslové éry nejsou účinné v době asymetrického válčení, které se neodehrává mezi státy, ale uvnitř států. Dnes se pomocí terorismu a guerrillové války snaží své zájmy prosadit různé etnické, náboženské a politické skupiny. Stírají se navíc rozdíly mezi válkou, občanskými nepokoji, terorismem a zločinem.

Chemické, biologické a nízko radioaktivní („špinavé“) zbraně, stejně jako informační způsoby válčení, budou k dispozici do 25 let i jednotlivcům. Protože nemocnice, zásoby potravin, pitné vody a další klíčové systémy pro fungování společnosti stále více závisí na elektronickém řízení a internetu, mohou být i kybernetické zbraně (cyber weapons) považovány za zbraně hromadného ničení.

Na počátku roku 2005 se ve světě odehrávalo 23 válečných konfliktů (takových, které ročně způsobí násilné úmrtí 1 000 a více lidí) a existovalo dalších 28 „horkých míst“, kde by napětí a konflikty mohly ve válku přerůst. Většina konfliktů byla vnitrostátních, jen dva se týkaly územních sporů mezi státy. Sedm konfliktů se odehrávalo v Asii, sedm v Africe, tři na Blízkém východě, čtyři v Latinské Americe, jeden v Evropě a jeden konflikt je klasifikován jako globální válka s terorismem.

Podle projektu „Ohrožené menšiny“ (Minorities at Risk), který zpracovala University of Maryland, existuje 284 menšin, které jsou vystaveny různému stupni příkoří, což by v budoucnu mohlo vést k válečnému konfliktu. Téměř 67 000 příslušníků mírových sborů

OSN ze 103 zemí světa je rozmístěno v 16 misích a je požadavek na navýšení tohoto počtu o dalších 30 000 příslušníků.

Přesto však je třeba říci, že velká většina světa žije v míru. Růst demokracie a mezinárodního obchodu, větší transparentnost díky působení médií, internet, satelitní průzkum, nárůst cestování a lepší životní standard, to vše dává naději, že mírová evoluce lidstva je možná. Lidská práva nabývají na významu ve vztahu k národní suverenitě a je proto naděje, že budou respektována ve stále větším počtu zemí. Otrokářství bylo kdysi přijímáno jako „přirozená“ instituce. Nyní téměř vymizelo, protože se změnilы hodnoty lidí. Když mohlo zmizet otroctví, proč bychom se jednou nemohli osvobodit od válek a terorismu?

11. Může měnící se postavení žen ve společnosti zlepšit podmínky k životu?

Lepší politické a ekonomické postavení žen je jednou z nejlepších cest, jak efektivně řešit ostatní výzvy zmíněné v tomto příspěvku. Celosvětově bylo dosaženo pokroku v přístupu dívek ke vzdělání, v zastoupení žen v zákonodárných sborech, jejich participaci v peněžní ekonomice, užívání antikoncepčních prostředků při pohlavním styku a v přístupu k lékařské péči. Gramotnost se zvýšila ze 67% v roce 1994 na 80% v roce 2004 a na středních školách se za posledních osm let zvýšil počet dívek na 100 chlapců z 84 na 91.

Nejpomaleji tento pokrok probíhal v subsaharské Africe a v jižní Asii. Nedostatečného pokroku bylo dosaženo především v oblasti úmrtnosti matek při porodu a násilí vůči ženám. Pašování žen a dívek je jedním z nejrychleji rostoucích odvětví organizovaného zločinu. Násilí na ženách mezi 15 – 44 lety jejich věku způsobuje více úmrtí a invalidity, než rakovina, malárie, dopravní nehody i válka. Světová zdravotnická organizace uvádí, že na světě se jedna z pěti žen stane během svého života obětí znásilnění nebo pokusu o znásilnění, 10 – 69% žen (v závislosti na konkrétní zemi) se stane obětí fyzického útoku svého partnera. 80% světových uprchlíků jsou ženy a děti. Dvě třetiny negramotných lidí starších 15 let jsou ženy.

Zastoupení žen v zákonodárných sborech nyní činí průměrně 15,9%, ve srovnání s 11,7% v roce 1997. Ženy získávají v průměru dvě třetiny až tři čtvrtiny platu za stejnou práci ve srovnání s muži. Lepší vzdělání žen a účast v peněžní ekonomice se přitom projeví ve zlepšeném zdraví, výživě a vzdělání dětí, stejně jako v nižší kojenecké úmrtnosti a porodnosti.

Ekonomická aktivita žen se zvýšila z 35% v roce 1994 na 55,8% v roce 2004. V řadě zemí na univerzitách studuje více žen, než mužů, ale po studiích nemohou najít profesní uplatnění. To by mohlo být příčinou odlivu ženských mozků (feminine brain drain) ze zemí jako je Saudská Arábie, Japonsko, Jamajka a další.

12. Lze zabránit tomu, aby se mezinárodní organizovaný zločin stal mocným a sofistikovaným globálním podnikáním?

Měli bychom začít s globální kampaní, která by pomohla najít konsenzus, týkající se boje s mezinárodním organizovaným zločinem. Ten narostl do rozměrů, který ohrožuje mnoho zemí ve schopnosti efektivně vládnout. Generální tajemník OSN Kofi Annan označil organizovaný zločin za jednu z největších hrozeb mezinárodnímu míru a bezpečnosti.

Více než 1 000 miliard dolarů je ročně „vypráno“ prostřednictvím mezinárodního finančního systému. Toto číslo však podhodnocuje celkové příjmy mezinárodního organizovaného zločinu, protože ne všechny příjmy je nutné „vyprat“. Celkový roční příjem organizovaného zločinu proto může dokonce překračovat 2 000 miliard dolarů.

Kolumbie a střední Asie ukazují, jak jdou organizovaný zločin, terorismus a vládní korupce ruku v ruce. Ohromné množství peněz, kterými mezinárodní organizovaný zločin disponuje, dovoluje jeho aktérům získávat znalosti a technologie, které vytváří nové formy kriminality a přinášejí ještě větší zisky. Každodenní elektronické mezinárodní finanční transfery ve výši 2 000 miliard dolarů jsou lákavou kořistí. Výroba syntetických drog bude dalším atraktivním cílem.

Světová banka odhaduje, že přes 1 000 miliard dolarů se každoročně vydá na úplatcích. Kolik z toho činí podíl organizovaného zločinu, není jasné. Mezinárodní organizovaný zločin zatím není považován za globální výzvu stejné důležitosti, jako jsou otázky vlastnictví, zajištění vody či prosazení udržitelného rozvoje. To bychom však měli ve vlastním zájmu co nejdříve napravit.

13. Mohou být bezpečně a efektivně uspokojeny rostoucí požadavky na energii?

V rozvinutých zemích je dnes třeba o 33% méně energie na jednotku hrubého domácího produktu, než tomu bylo v roce 1973. Světová spotřeba zdrojů se však podle prognóz zvýší o 60% mezi roky 2002 až 2030 a každý rok v tomto období budou potřebné investice ve výši 568 miliard dolarů.

Stejně jako v minulosti optická vlákna nahradila měděné kabely při přenosu dat, v budoucnosti asi nanovlákna nahradí elektrické dráty kvůli lepší vodivosti. Taková úprava by měla vlastně stejný efekt, jako bychom vybudovali nové energetické zdroje, avšak bez nežádoucích skleníkových plynů nebo jaderného odpadu. Nedostatek čisté a dostupné energie byl v minulosti příčinou vojenských konfliktů, environmentálních problémů a chudoby. 1,6 miliardy lidí dosud nemá přístup k elektřině a 2,4 miliardy lidí používají na vaření a topení biomasu. Na druhou stranu se ročně jen v dopravních zácpách zbytečně spálí

2,3 miliardy galonů benzínu.

Pokud nedojde k významným posunům v politice, hodnotových orientacích a technologiích, bude globální podíl obnovitelných zdrojů v roce 2025 menší než 10% a ropa bude stále zajišťovat kolem 40% světové energetické spotřeby.

Alternativním palivem se mohou stát vodíkové palivové články a hybridní vozidla využívající etanol či metanol. Solární panely rozmístěné na oběžné dráze také mohou být perspektivním řešením.

14. Mohou být pokroky ve vědě a technologiích urychleny a lze tak zlepšit životní podmínky lidí?

Budoucí synergie mezi nanotechnologiemi, biotechnologiemi, informačními technologiemi a kognitivními vědami může výrazně zlepšit podmínky k životu lepší dostupností potravin, energie, vody a informačním propojením obyvatel kdykoliv a kdekoliv. Tyto synergie otevřou nové možnosti pro expanzi člověka do vesmíru.

Lidé, kteří budou v budoucnu užívat čipy implantované do mozku, budou schopni ovládat počítače a další zařízení pouhou myšlenkou. Rozvine se používání robotů v mnoha oblastech lidské činnosti, včetně chirurgických operací (zejména ve spojení s nanotechnologiemi). V budoucnu pravděpodobně vybudujeme „kosmický výtah“ z rovníku na oběžnou dráhu, především díky vytvoření lehkých a nesmírně pevných nanovláken.

Rizika využívání nových technologií a vědeckých objevů jsou samozřejmě také nesmírně velká a staví před nás řadu etických otázek. Máme například právo pozměnit svůj lidský genom, takže budoucí generace by nemohly zdědit některé geneticky podmíněné nemoci?

15. Mohou být etické aspekty více začleněny do globálního rozhodování?

Globální etika se objevuje např. prostřednictvím Mezinárodní organizace pro standardizaci (existuje 15 036 ISO standardů), etických kodexů korporací, mezináboženského dialogu, úmluv OSN, Olympijských her, Mezinárodního trestního soudu, nevládních organizací, internetových weblogů a sdělovacích prostředků. Současný zábavní průmysl zaplavuje naši mysl příklady neetického chování, zatímco ve zpravodajských relacích se objevuje volání po větším důrazu na etické ohledy.

Synergie nano-bio-info technologií, robotiky, genetického inženýrství a kognitivních věd vytváří příslib „božské“ kontroly nad životem, s mnoha závažnými etickými důsledky. Máme například právo transformovat se prostřednictvím genetických manipulací v nový druh? Mohou lidé postupně fúzovat s pokročilými technologiemi (vytváření kyborgů)? A do jaké

míry? Zdá se, že změny, které se odehrávají a ještě odehrají jsou příliš rychlé na to, aby jim lidé dokázali porozumět a instituce na ně mohly včas reagovat.

Náboženství a ideologie, které se vyhlašují za morálně nadřazené, dávají vznik dělení na „my a oni“, které nepomáhá řešení globálních problémů. Spolupráce napříč národními a institucionálními hranicemi, stejně jako mezi náboženstvími a ideologickými hranicemi, se zdá být nezbytnou, pokud máme adekvátně reagovat na zde zmíněné globální výzvy.

Vytváření vůle jednat napříč těmito systémy bude vyžadovat uznání globálních etických zásad. Globalizace a pokročilé technologie umožní menšímu množství lidí nadělat více škody v krátkém čase, než kdykoliv v minulosti. Stejně tak ale tyto technologie umožní i malým skupinám lidí udělat více dobrého, než kdykoliv předtím.

Výskyt vládní korupce, spojené s organizovaným zločinem a terorismem, se stala globálním jevem. V minulosti byla veřejná morálka podepřena především náboženskou metafyzikou. Ta je však již dlouho konfrontována s narůstajícím sekularismem a proto je tradičně chápaná morálka oslabována.